

DICHTERBIJ

MICHAEL JACKSON

Ieder jaar reizen Michael Jacksonfans af naar Los Angeles om daar in de voetsporen van Jackson te treden. Dit fenomeen wordt 'Michaeling' genoemd. Veel van hen beschrijven deze reis als 'pelgrimage' en zichzelf als 'pelgrim'. Wat motiveert deze fans om de plekken te bezoeken die hen met Jackson verbinden?

In 2015 kwam het boekje *Travelling with a King* uit; een soort Lonely Planet voor de Michael Jackson fan. De reisgids beschrijft plekken over de hele wereld die op een of andere wijze gelinkt zijn aan *the King of Pop* – variërend van studio's tot Jacksons favoriete restaurants. De belangrijkste plekken bevinden zich in en rondom Los Angeles: Neverland (het huis waar Jackson heeft gewoond), Jacksons graf in Forest Lawn en zijn *Star of Fame* op Hollywood Boulevard. Neverland is voor velen de intiemste Michael-plek omdat Jackson dit landgoed zelf had vormgegeven. De fans menen dat Jackson zich hier het gelukkigst heeft gevoeld en zij geloven daarom dat op deze plek Jacksons positieve energie het meest voelbaar is. Forest Lawn is een belangrijke plek omdat daar Jacksons lichaam ligt: dichterbij de popster kun je niet komen.

Ter plaatse gaan de meeste fans hun eigen gang. Het belangrijkste is er simpelweg 'zijn' en de rust ervaren die inherent is aan de plekken. Tegelijkertijd benoemen de fans de behoefte om andere fans te ontmoeten om samen Jackson te herdenken. Een belangrijke gelegenheid hiervoor is Jacksons sterfdag op 25 juni: dan verzamelen de fans voor het mausoleum waar de popster wordt bewaard. Om 14:26 – het exacte tijdstip van Jacksons dood – houden de fans elkaars hand vast in een grote cirkel en staan gezamenlijk stil bij het verlies van hun idool.

De meeste fans reizen tijdens 'Michael-week': de week voorafgaand aan Jacksons sterfdag (25 juni 2009) waarin allerlei activiteiten worden georganiseerd ter ere van de popster. In dit artikel bespreek ik de ervaringen van 15 vrouwen van middelbare

leeftijd die op latere leeftijd bewust hebben gekozen voor Michael Jackson als inspiratiebron voor hun leven. Het reizen naar, en ervaren van Michael-plaatsen is voor deze groep fans een essentieel onderdeel van hun identiteit en zingeving – die gericht is op het verinnerlijken van Jacksons boodschap van liefde, eenheid en sociaal activisme. Hoewel fans van alle leeftijden – zowel man als vrouw – 'Michael-week' bezoeken, zijn de vrouwen in mijn studie onderdeel van een gezelschap van fans dat elkaar regelmatig treft tijdens 'Michael-week', waarin vrouwen van middelbare leeftijd de meerderheid vormen.

Een plotseling overlijden

Jacksons onverwachte overlijden ontketende een groot verdriet in de wereld. Jackson stond aan de vooravond van zijn *Come Back Tour 'This is It'*. Drie weken voor de aftrap van de tour overleed Jackson aan een hartstilstand naar aanleiding van een overdosis propofol. Fans waren gechoqueerd: iedere fan weet nog precies waar hij of zij was toen in het nieuws kwam dat Jackson was gestorven. Jacksons dood werd een media evenement: dagenlang was de popster één van de belangrijkste onderwerpen in de media. Zijn publieke begrafenis werd in Amerika live uitgezonden op 18 zenders die in totaal 31 miljoen kijkers trokken. Jacksons dood is een keerpunt in het leven van de fans in mijn studie omdat het hen transformeerde van 'fan' tot 'activist'. Velen spreken van een leven 'voor' en een leven 'na' de gebeurtenis. Een opvallend patroon binnen de fan-verhalen is dat de vrouwen over het algemeen weinig

geïnteresseerd waren in Jacksons humanitaire kant voor zijn dood, noch in het zelf steunen van goede doelen. Jacksons overlijden ontketende een besef bij de fans van wat Jackson had betekend voor de wereld. Tegelijkertijd startte het een reflectie op de eigen sterfelijkheid en de zin van het leven. De vrouwen realiseerden zich dat ze niet genoeg hadden gedaan om zelf de wereld te verbeteren. De fans voelen zich geestelijk verbonden met Jackson maar distantiëren zich van religie; liever zien zij zichzelf als 'spiritueel'. De vrouwen zijn gericht op zelfontwikkeling in het hier-en-nu en gebruiken het leven en de kunst van Jackson als inspiratie voor hun individuele groeiprocessen. Binnen deze leefwijze is het bezoeken van specifieke plaatsen, ofwel 'Michaeling', een manier om letterlijk en figuurlijk dichtbij Jackson te komen. De vrouwen besteden hun 'Michaeling'-tijd het liefst met gesprekken over hun interpretatie van Jackson en hoe deze hun leven beïnvloedt. Zij analyseren bijvoorbeeld Jacksons aandacht voor de natuur en dierenwelzijn en onderzoeken hoe zij dit kunnen toepassen in hun eigen leven. De interpretatie van Jackson als gids voor een moreel goed leven vormt een schril contrast met het imago van 'Wacko Jacko' dat gecreëerd werd door de pers naar aanleiding van Jacksons excentrieke leefstijl. Dat Jacksons 'missie' in zijn leven niet werd erkend, motiveert veel fans om zijn naam postuum te zuiveren. 'Michaeling' is een manier om Jackson publiekelijk te eren en buitenstaanders te laten zien dat Jackson een goed persoon was die de wereld een stukje beter probeerde te maken. De vrouwen in mijn onderzoek gaan nog een stapje verder en zien het ook als hun verantwoordelijkheid om Jacksons humanitaire nalatenschap voort te zetten nu hij er niet meer is.

'Michaeling' geeft een impuls aan de leefwijze van de vrouwen en vervult hen met inspiratie

Motivatie voor 'Michaeling'

De onverwachte openbaring die Jacksons dood betekende, zette de wereld van de vrouwen op hun kop. Ze waren dusdanig overweldigd door verdriet dat velen van hen de weken na deze gebeurtenis beschrijven als een periode van intensieve rouw. De fans stuiten vaak op onbegrip in hun omgeving: familie en vrienden begrepen het grote verdriet niet voor iemand die de vrouwen nog nooit hadden ontmoet. Het internet bood uitkomst als veilige plek waar de fans gelijkgestemden vonden en hun gevoelens konden delen. Maar de vrouwen beschrijven een behoefte naar meer. Ze verlangden ernaar om hun medefans persoonlijk te ontmoeten om fysiek samen te kunnen zijn op de voor hen zo betekenisvolle plekken en om hun verdriet te kunnen delen. Ook gaf het bezoeken van de Michael-plekken de vrouwen de mogelijkheid om afscheid te nemen van Jackson en hem persoonlijk te bedanken voor hun nieuw verworven inzichten en voor alles wat hij gedaan had voor de wereld met zijn leven en kunst.

Het bezoeken van Michael-plekken begon dus voor velen als rouwverwerking en dit geldt ook voor de fans die centraal staan in dit artikel. 'Michaeling' bleek echter niet een eenmalige reis: door de jaren heen ontwikkelde de reis zich tot een manier voor fans om Jacksons nalatenschap te vieren en elkaar te treffen. De vrouwen in mijn studie gebruiken 'Michaeling' tegenwoordig als ritueel om contact te maken met Jackson en zijn boodschap. Zij beschrijven de Michael-plekken als 'magisch': het zijn plaatsen waar zij Jacksons energie voelen en ervaren. Het reizen naar 'magische' plekken doet

denken aan het eeuwenoude ritueel van pelgrimage. Veel vrouwen in mijn studie noemen hun 'Michaeling'-reis ook een pelgrimage en refereren aan zichzelf als 'pelgrim'. Hun wens om zo dicht mogelijk bij Jackson te komen, komt overeen met aloude motivaties van pelgrims om in contact te komen met de geest van een overleden heilige. Van oudsher is binnen pelgrimage het idee van plaats ook belangrijk: in de middeleeuwen bezochten Christelijke pelgrims het graf van een heilige in de hoop op een wonder of om de heilige om een gunst te vragen – waarbij de pelgrim meestal vroeg om fysieke heling.

De fans zijn niet op zoek naar fysieke heling. Zij zijn gericht op een innerlijk vooruitkomen. De fans menen dat Jackson – misschien zelfs door God gezonden – op de wereld is gekomen om deze te genezen. De vrouwen zien Jackson niet als een nieuwe Jezus of een heilige, maar als een boodschapper. Voor de fans functioneert de moraal die zij hem toedichten als inspiratie voor hun eigen handelen. Om beter te begrijpen wat zij zien als Jacksons boodschap is het belangrijk om een moment stil te staan bij het effect van Jacksons muziek.

Jackson als belichaming van liefde

De vrouwen beschouwen Jackson als ongeëvenaard artiest, maar zien hem met name als succesvol filantroop. In zijn leven doneerde Jackson meer dan 300 miljoen aan goede doelen, waarbij hij met name aandacht vroeg voor het welzijn van milieu, dieren en kinderen. In Jackson vinden de fans een concreet voorbeeld voor hoe ze de wereld moeten begrijpen. De vrouwen putten hoop uit Jacksons leven: in een wereld waar haat en onrecht soms de stap tot actie blokkeren, toonde Jackson hoe je ook in tegenspoed moet vechten voor verandering. In de ogen van de vrouwen gebruikte Jackson zijn muziek als medium om zijn boodschap van liefde en sociaal activisme te verkondigen om zo de wereld te verbeteren ('Heal the World'). Pelgrim Claudia (Duitsland, 50+) zegt hierover: "Heal the World, 'We are the World', of 'Man in the Mirror', dat zijn niet alleen nummers. Daar zit echt een belangrijke boodschap in voor ons. Om dat te doen en om de wereld te veranderen en te verbeteren." Het luisteren naar Jacksons muziek brengt de vrouwen dichtbij Jackson en motiveert hen om goed te doen. Pelgrim Susan (Canada, 45+) beschrijft bijvoorbeeld hoe zij door Jacksons muziek meer open staat voor anderen om haar heen omdat ze meer liefde voelt.

Door bewust te concentreren op de ethische thema's in Jacksons liedjes verbinden de vrouwen zich met Jacksons activisme. Zo heeft Jackson pelgrim Nikki (Verenigde Staten, 50+) geïnspireerd om zich in te zetten voor dierenwelzijn; ze is veganist geworden en doet vrijwilligerswerk bij een dierenasiel. Het dagelijks luisteren naar Jacksons muziek werkt voor de fans als een tastbaar geheugensteuntje: het zorgt voor het internaliseren van Jacksons boodschap en activeert de ontwikkeling van een moreel bewustzijn. Jacksons muziek is met name thuis een belangrijk medium, wanneer de fans fysiek weer van Jackson verwijderd zijn en de muziek nodig hebben om dichtbij hem te komen. Hoewel de muziek van Jackson ook als een rode draad door 'Michaeling' loopt – Jacksons muziek schalt uit alle auto's van de fans – vindt de echte introspectie en connectie op Michael-plekken plaats in stilte.

Fan-activisme en 'Michaeling'

De fans zien het als onderdeel van hun pelgrimsmissie om Jacksons boodschap te verkondigen en te verspreiden. Nu Jackson er zelf niet meer is, is het aan de fans om de wereld te verbeteren. 'Michaeling' geeft een impuls aan de leefwijze van de vrouwen omdat het hen verbindt met Jackson en vervult met inspiratie. 'Michaeling' vormt een periode waarin de fans hun volledige aandacht kunnen schenken aan het herdenken van hun grote voorbeeld op plekken waar hij zelf is geweest. De reis zet aan tot een innerlijke transformatie omdat ze leidt tot een versterking van het verbond tussen de fan en Jackson. Met hernieuwde energie komen de fans weer thuis met

de motivatie om vanuit Jacksons boodschap van liefde en eenheid verder te leven. Ieder doet dit op haar eigen manier – bijvoorbeeld door een boek te schrijven over Jacksons morele boodschap of door zich in te zetten voor Greenpeace. De vrouwen proberen om in hun dagelijks leven een goede afspiegeling van Jackson te zijn. Ze steunen en initiëren bijvoorbeeld goede doelen die verbonden zijn aan Jacksons humanitaire erfgoed. ‘Michaeling’ is voor hen een manier om bewustzijn te creëren voor Jacksons leven; het is een eerbetoon aan Jacksons boodschap.

De fans worden niet alleen in hun leefwijze gesterkt door de persoonlijke connectie met Jacksons energie die zij op een Michael-plek ervaren. Hun overtuiging wordt ook bevestigd omdat zij tijdens ‘Michaeling’ gelijkgestemden ontmoeten. Het delen van ervaringen bekrachtigt het onderlinge broederschap en de gezamenlijke missie om Jacksons naam te zuiveren en om zijn humanitaire nalatenschap voort te zetten. De vrouwen zijn onderdeel van een hechte online community – veel fans spreken over elkaar in termen van familie – waar zij vrijuit kunnen praten over hun interpretatie van Jackson. ‘Michaeling’ geeft hen de kans om elkaar in een offline omgeving te ontmoeten. Deze fysieke ontmoeting sterkt de onderlinge band. De fans zijn allemaal naar Michael-plekken gereisd met dezelfde motivatie: om hun liefde en bewondering voor Jackson te uiten en Jackson niet te doen vergeten. Samen bespreken de fans elkaars morele zelfontwikkeling en hoe ze een bijdrage kunnen leveren aan een betere wereld. De vrouwen stimuleren elkaar dus om goed te doen. Of, zoals Susan het beschreef, na een ‘Michaeling’-reis gaat iedereen naar huis *“with work to do”*.

Het bezoeken van Michael-plekken begon voor velen als rouwverwerking

Een moeilijk afscheid

Waar ‘Michaeling’ in de eerste jaren met name een manier was om te accepteren dat Jackson er niet meer was, speelt het idee van afscheid tegenwoordig alleen nog een rol aan het einde van de pelgrimage wanneer de vrouwen de Michael-plekken weer verlaten. De fans hebben vaak moeite met dit afscheid en vinden het lastig om weer terug naar huis te gaan. Een periode waarin ze zich vrijuit konden overgeven aan Jackson moet weer worden ingeruild voor het ‘echte leven’. Maar iedereen vertrekt met nieuwe inzichten en een hernieuwd verbond met Jackson en de opgedane inspiratie van de ‘Michaeling-reis’ kan na thuiskomst geïmplementeerd worden in het eigen dagelijks leven. De vrouwen zeggen dat ze zich ‘anders’ voelen na een ‘Michaeling’-reis. Ze voelen zich spiritueel weer verbonden. Wat de fans mee naar huis nemen verschilt per fan per pelgrimage omdat de fans ieder jaar zijn veranderd. Ieder jaar zijn er andere behoeften die stroken met de dingen die de fan dat jaar bezig houden en daarmee andere inzichten en verrijkingen die gevonden worden in de ‘Michaeling’-reis. Waar de middeleeuwse pelgrim vaak verzocht om fysieke heling, gaat het bij de vrouwen in mijn studie om een innerlijk proces van zelfontwikkeling. Op de Michael-plekken ervaren de fans innerlijke rust en creëren ze de ruimte om bewust stil te staan bij hoe ze in het leven staan, wie ze willen zijn en hoe ze kunnen groeien.

De bezoeken werken concreet door in het dagelijks leven van de fans; het gaat om zowel alledaagse, praktische inzichten over bijvoorbeeld werk, pensioen, of de relatie met man en kinderen als om een reflectie op de morele vraag hoe in het algemeen te leven in liefde, openheid en met aandacht voor het verbeteren van de wereld. Deze reflectie heeft maatschappelijke gevolgen: de

Ontmoetingsplaats voor Michael fan
Foto: Fardo Eringa.

vrouwen zetten zich in door geld te doneren aan goede doelen die Jackson nauw aan het hart lagen. Zo zamelen fans op dit moment geld in voor de brandschade in California. Ondanks dat het soms zwaar valt om de Michael-plekken te verlaten, troosten de fans zich met de gedachte dat het geen afscheid is maar een tot ziens. Of zoals fan Violet (Nederland, 47) zegt: *“wat is mooier dan om weg te gaan en te denken ‘misschien kom ik nog wel een keer terug?’”* Teruggaan doen de fans zeker; bij thuiskomst begint alweer de voorpret voor de volgende reis. En in de tussentijd is er de muziek om dichterbij Jackson te komen.

Literatuurselectie

- Lynch, G. (2006). The Role of Popular Music in the Construction of Alternative Spiritual Identities and Ideologies, *Journal for the Scientific Study of Religion* 45, nr. 4, pp. 481-488.
- Margry, P. J. (2008). The Pilgrimage to Jim Morrison's Grave at Père Lachaise Cemetery: The Social Construction of Sacred Space. In: P. J. Margry (Ed.) *Shrines and Pilgrimage in the Modern World: New Itineraries into the Sacred*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Reader, I. (2007). Pilgrimage growth in the modern world: Meanings and implications, *Religion* 37, nr. 3, pp. 210-229.

Fardo Eringa (f.eringa@rug.nl) is promovendus aan de faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap van de Rijksuniversiteit Groningen. Fardo promoveert op het onderwerp ‘Michaeling’.